

ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ДЖЕНДЪРНИТЕ РАЗЛИКИ В СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Зоя Славова

*Експерт по социално осигуряване и равнопоставеност
на жените и мъжете, публицист*

zoya.slavova1@gmail.com

Резюме: *Социалното осигуряване точно отразява обществените отношения в държавата. Когато има неравнопоставеност между жените и мъжете в семейния, икономическия и обществения живот, то ясно проличава в размерите на социално-осигурителните обезщетения и пенсии, честотата и продължителността на получаването им от мъжете и от жените. В джендърен аспект неравнопоставеността на жените спрямо мъжете е видима при всички видове социално-осигурителни обезщетения.*

Няколко ключови предпоставки имат потенциал за създаване на благоприятна среда за стопяване на джендърните разлики. Ако има напредък по тях, ще се отчита напредък и в намаляване на неравнопоставеността, изразена в разликата при заплащането на труда и разликата при осигурителните обезщетения и пенсиите.

Една конкретна политика за намаляване на джендърните различия при възрастната работна сила може да бъде целенасоченото развиване на услуги за дългосрочни грижи за родителите на хората от възрастната работна сила. Уреждането на дългосрочната грижа на осигурителен принцип, като елемент от многокомпонентната структура на държавното обществено осигуряване, е възможна и надеждна алтернатива.

Ключови думи: социално осигуряване и джендърни разлики, фактори и благоприятна среда за намаляване на джендърните разлики

СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ДЖЕНДЪРНИ РАЗЛИКИ

Състоянието на социалното осигуряване в една държава много точно отразява обществените отношения в нея. Когато има неравнопоставеност между жените и мъжете в семейния, икономическия и обществения живот, то ясно проличава в разликите в размерите на социално-осигурителните обезщетения и пенсии, честотата и продължителността на получаването им.

Социалното осигуряване предоставя финансова защита на осигурените жени и мъже, засегнати от социалните рискове болест, трудова злополука, инвалидност, старост, безработица и др. Социалноосигурителните обезщетения за тези случаи и пенсиите са предназначени да компенсират загубата на доход от труд поради настъпването на даден осигурен со-

циален риск или да покрият допълнителни разходи за осигуреното лице, предизвикани от друг риск. Осигурителните права на лицата финансово се обезпечават чрез акумулираните средства от законоустановени осигурителни вноски във фондовете на ДОО.

Като получаваща най-дълго време, особено внимание заслужава пенсията. За хората в третата възраст тя е основният, а за повечето от тях е единствен източник на доходи. Размерът на най-масово получаващата пенсия за осигурителен стаж и възраст зависи пряко от два фактора: 1) трудовите доходи, върху които са начислявани осигурителните вноски; 2) продължителността на годините стаж на лицето. По отношение на първия фактор – трудовите доходи, разликата е в полза на мъжете. Средностатистически жените получават по-ниски възнаграждения и трудови доходи от мъжете. Относно другия фактор – стажа, разликата също е в полза на мъжете. Средностатистически жените са с по-кратка продължителност на трудовия или осигурителния стаж поради пенсионирането им на по-ниска възраст в сравнение с мъжете.

Комплексно, като средна оценка по наблюдаваните показатели в статистиката и анализите на държавното обществено осигуряване, неравнопоставеността на жените спрямо мъжете е видима при всички видове социално-осигурителни обезщетения и пенсии. Източник на данните, използвани в настоящия доклад, е Интернет-страницата на Националния осигурителен институт, секция „НОИ“, раздел „Статистика и анализи“.

ПЕНСИИ

- В общата съвкупност на пенсионерите жените са повече от мъжете.
  - От пенсионерите с лични пенсии жените са повече от мъжете.
  - От пенсионерите с пенсии за осигурителен стаж и възраст и за инвалидност и общо заболяване жените са повече от мъжете.
  - От получаващите наследствени пенсии делът на жените е значително по-голям от този на мъжете.
  - Средната възраст на пенсионерите в общата им съвкупност е по-висока за жените отколкото за мъжете.
  - Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст е по-висока за жените отколкото за мъжете.
  - Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии за инвалидност и общо заболяване е по-висока за жените отколкото за мъжете.
  - Средният индивидуален коефициент на пенсионерите за жените е по-нисък от този на мъжете.
  - От пенсионерите с висок индивидуален коефициент мъжете са много по-голям брой отколкото жените.
  - От пенсионерите с нисък индивидуален коефициент повечето са жени, а по-малко мъже.
  - С високи индивидуални коефициенти със стойност над 2, 3 и 4, зад които стоят съответно по-високи работни заплати или осигурителен доход, мъжете са 4 пъти повече от жените.